

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/115/195-199>

Ruslan Hüseynov

Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyası

<https://orcid.org/0009-0002-8487-572X>

huseynov.1820@mail.ru

Korrupsiya cinayətlərinin ictimai təhlükəlilik dərəcəsi və cəmiyyətə təsiri

Xülasə

Korrupsiya cinayətləri ictimai təhlükəlilik səviyyəsinə görə ciddi və geniş təsir dairəsinə malik hüquq pozuntularıdır. Bu cinayətlər iqtisadi inkişafı ləngidir, dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığı və ictimai etimadı azaldır, həmçinin sosial ədalətsizlik və qeyri-bərabərliyi dərinləşdirərək cəmiyyətdə narazılıq mühitini gücləndirir. Korrupsiyanın yayılması dövlət idarəçiliyinin səmərəliliyini zəiflətməklə yanaşı, hüquqi dövlət prinsiplərinə, insan hüquqlarına və demokratik təsisatlara mənfi təsir göstərir. Belə cinayətlərin qarşısının alınması üçün hüquqi, institusional və ictimai nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsi zəruridir. Hüquqi tədbirlərlə yanaşı, ictimai nəzarət, şəffaflıq və vətəndaş fəallığı korrupsiyaya qarşı mübarizədə mühüm rol oynayır. Eyni zamanda, gənc nəslin maarifləndirilməsi, etik dəyərlərin təşviqi və elektron hökumət texnologiyalarının tətbiqi bu sahədə mühüm nəticələr verir. Korrupsiyaya qarşı beynəlxalq əməkdaşlıq və dünya təcrübəsinin tətbiqi də səmərəli mübarizəyə töhfə verir. Yalnız kompleks və davamlı tədbirlərlə korrupsiyanın ictimai təhlükəlilik səviyyəsini azaltmaq və hüquqi, ədalətli bir cəmiyyət qurmaq mümkündür.

Açar sözlər: korrupsiya cinayətləri, ictimai təhlükəlilik, sosial təsir, iqtisadi inkişaf, dövlət idarəçiliyi

Ruslan Huseynov

Police Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Azerbaijan

<https://orcid.org/0009-0002-8487-572X>

huseynov.1820@mail.ru

Degree of Social Danger of Corruption Crimes and Impact on Society

Abstract

Corruption crimes are serious and widespread violations of law due to their level of social danger. These crimes slow down economic development, reduce transparency and public trust in the activities of state bodies, and also deepen social injustice and inequality, strengthening the atmosphere of discontent in society. The spread of corruption, in addition to weakening the efficiency of state administration, has a negative impact on the principles of a legal state, human rights and democratic institutions. In order to prevent such crimes, it is necessary to strengthen legal, institutional and public control mechanisms. Alongside legal measures, public oversight, transparency, and civic engagement play a significant role in the fight against corruption. At the same time, educating the younger generation, promoting ethical values, and implementing e-government technologies yield important results in this area. International cooperation against corruption and the application of global best practices also contribute to effective efforts. Only through comprehensive and continuous measures is it possible to reduce the social threat level of corruption and build a lawful and just society.

Keywords: corruption crimes, public danger, social impact, economic development, public administration

Giriş

Korrupsiya cinayətləri müasir dövrdə cəmiyyətlərin inkişafına və dövlət idarəçiliyinin effektivliyinə ciddi təhdid yaradan sosial-hüquqi problemlərdən biridir. Bu cinayətlərin törədilməsi

nəticəsində dövlətin və cəmiyyətin maraqları zərər görür, iqtisadiyyatın inkişafı ləngiyir və ictimai ədalət prinsipi pozulur. Korrupsiya eyni zamanda vətəndaşların dövlət orqanlarına olan inamını azaldaraq sosial etimad mühitinə mənfi təsir edir. Bu baxımdan korrupsiya cinayətlərinin ictimai təhlükəliliyinin dərinədən təhlil edilməsi və onun cəmiyyət üzərində yaratdığı təsirlərin qiymətləndirilməsi aktual əhəmiyyət kəsb edir.

Tədqiqat

Korrupsiyanın geniş yayılması dövlət orqanlarında şəffaflığın və məsuliyyətin azalmasına səbəb olmaqla yanaşı, vətəndaşların qanunun aliliyinə və hüquqi mexanizmlərə olan etibarını sarsıdır. Bu vəziyyət isə ictimai həyatın müxtəlif sahələrində neqativ təzahürlərlə müşayiət olunur və insanların hüquqlarının müdafiəsi baxımından ciddi maneələr yaradır. Korrupsiya nəticəsində iqtisadi resurslar düzgün bölüşdürülmür, dövlət büdcəsi talan edilir və cəmiyyətin sosial rifah səviyyəsi aşağı düşür. Bu cinayətlərin geniş miqyasda törədilməsi sosial qütbləşməni artırır, yoxsulluq və ədalətsizlik kimi problemlərin daha da kəskinləşməsinə zəmin yaradır. Buna görə də, korrupsiya ilə mübarizə sahəsində həyata keçirilən hüquqi və institusional tədbirlərlə yanaşı, vətəndaşların maarifləndirilməsi və ictimai nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Belə tədbirlər korrupsiyanın cəmiyyətə vurduğu ziyanın minimuma endirilməsində və hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində irəliləyişin təmin edilməsində əvəzsiz rol oynayır ("Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 2022).

Korrupsiya cinayətlərinin qarşısının alınması üçün effektiv hüquqi tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə yanaşı, cəmiyyətdə korrupsiyaya qarşı dözümsüzlük mədəniyyətinin formalaşdırılması da olduqca vacibdir. Bu istiqamətdə kütləvi informasiya vasitələrinin, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının fəal iştirakı mühüm rol oynayır. Eyni zamanda şəffaf idarəçilik, dövlət qurumlarının fəaliyyətinin ictimai nəzarətə açıq olması korrupsiyanın qarşısının alınmasında mühüm amil hesab olunur.

Bununla yanaşı, korrupsiya cinayətlərinin cəmiyyətə təsirini azaltmaq üçün hüquq mühafizə orqanlarının peşəkarlığının artırılması, qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi, cinayət məsuliyyətinin labüdlüyü prinsipinin tətbiqi və korrupsiya faktlarına görə tətbiq olunan cəzaların sərtləşdirilməsi də böyük əhəmiyyət daşıyır. Dövlət və cəmiyyət arasında qarşılıqlı etimadın bərpa olunması üçün bu cür cinayətlərin törədilməsinə şərait yaradan amillərin aradan qaldırılması və iqtisadi, sosial islahatların sürətləndirilməsi mühüm vəzifələrdən biridir (Hacıyev, 2022).

Yalnız bu tədbirlərin kompleks şəkildə və davamlı olaraq həyata keçirilməsi korrupsiya cinayətlərinin ictimai təhlükəlilik səviyyəsinin aşağı salınmasına və cəmiyyətin inkişafı üçün sağlam mühitin formalaşdırılmasına imkan yarada bilər.

Korrupsiya cinayətləri ilə effektiv mübarizənin təmin olunmasında beynəlxalq əməkdaşlığın rolu da xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu sahədə dünya təcrübəsinin öyrənilməsi, beynəlxalq standartların milli qanunvericiliyə uyğunlaşdırılması və korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə bağlı beynəlxalq konvensiyaların ratifikasiya edilməsi mühüm məsələlərdəndir. Xüsusilə müasir dövrdə korrupsiyanın sərhədləri aşaraq beynəlxalq xarakter daşması onunla mübarizədə dövlətlərin ortaq fəaliyyətini labüd edir.

Cəmiyyətdə korrupsiyanın mənfi təsirlərinin azaldılması üçün həmçinin təhsil müəssisələrində, dövlət və özəl sektorda etik davranış qaydalarının tətbiqi, korrupsiyaya qarşı ictimai qınağın gücləndirilməsi və şəffaflıq prinsiplərinin hər səviyyədə təşviq olunması lazımdır. Bu, dövlət orqanlarında hesabatlılıq mədəniyyətini yüksəltməklə yanaşı, korrupsiyaya qarşı ictimai həssaslığı artıracaq və vətəndaşların aktiv iştirakını təmin edəcək (Qasimov, 2021).

Korrupsiyanın ictimai təhlükəlilik dərəcəsinin yüksək olması onunla mübarizənin yalnız hüquqi və inzibati üsullarla deyil, həm də sosial-mədəni tədbirlər vasitəsilə aparılmasını tələb edir. Bu məqsədə nail olmaq üçün dövlətin, vətəndaş cəmiyyətinin və fərdlərin birgə və koordinasiyalı fəaliyyətinə ehtiyac duyulur. Yalnız bu halda korrupsiyanın mənfi təsirlərindən uzaq, sağlam və davamlı inkişaf edən bir cəmiyyət qurmaq mümkün olacaqdır.

Eyni zamanda korrupsiya cinayətlərinin ictimai təhlükəlilik səviyyəsi həm də onun cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrində yaratdığı psixoloji və mənəvi aşınmalarla bağlıdır. Korrupsiyanın geniş yayılması insanların ədalət anlayışına, mənəvi dəyərlərə və ümumilikdə ictimai etikanın əsaslarına

zərbə vurur. Bu cür vəziyyətlərdə cəmiyyət daxilində şəxsi mənafeyin ictimai maraqlardan üstün tutulması normaya çevrilir ki, bu da vətəndaş həmrəyliyi zəiflədərək sosial əlaqələri ciddi şəkildə pozur.

Korrupsiya nəticəsində ictimai inamsızlığın artması dövlət-vətəndaş münasibətlərində problemlərə yol açaraq vətəndaş iştirakçılığının azalmasına səbəb olur. Bu isə, öz növbəsində, demokratik proseslərin və dövlət idarəçiliyində şəffaflığın inkişafına mənfi təsir göstərir. Belə vəziyyətlərin qarşısını almaq üçün vətəndaşların hüquqi savadlılığının artırılması və onların korrupsiyaya qarşı fəal mübarizədə iştirakı təşviq olunmalıdır.

Həmçinin dövlət idarəçiliyində elektron xidmətlərin genişləndirilməsi, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi və bürokratik prosedurların sadələşdirilməsi korrupsiya hallarının azaldılmasında əhəmiyyətli rol oynayır. Elektron hökumət platformalarının istifadəsi şəffaflığın artırılmasına və ictimai xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəlməsinə töhfə verir.

Təhlil

Korrupsiya cinayətlərinin ictimai təhlükəlilik dərəcəsi və cəmiyyətə təsiri dərin təhlil tələb edən kompleks bir mövzudur. Bu cinayətlər yalnız hüquqi çərçivədə deyil, həm də sosial, iqtisadi və mədəni aspektlərdə cəmiyyətin bütün təbəqələrinə zərər vurur (Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi, 2023, s. 228).

İlk növbədə, korrupsiyanın hüquqi baxımdan təhlükəlilik dərəcəsi yüksəkdir, çünki bu cinayətlər dövlətin əsas institutlarının fəaliyyətinə birbaşa təsir göstərir. Rüşvət alma, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə və dövlət əmlakının mənimsənilməsi kimi əməllər qanunun aliliyini zəiflədir, hüquqi bərabərliyi pozur və ədalət mühakiməsinə olan etimadı sarsıdır.

İqtisadi müstəvidə korrupsiya büdcə vəsaitlərinin səmərəsiz istifadəsinə, investisiya mühitinin zəifləməsinə və qeyri-rəsmi iqtisadiyyatın genişlənməsinə səbəb olur. Bu isə makroiqtisadi sabitliyin pozulmasına, sosial layihələrin icrasının ləngiməsinə və nəticə etibarilə əhəlinin rifah səviyyəsinin aşağı düşməsinə gətirib çıxarır (Həsənov, 2020).

Sosial baxımdan korrupsiya vətəndaşlar arasında bərabərsizliyin artmasına və sosial ədalətsizliyin dərinləşməsinə səbəb olur. Xüsusilə aztəminatlı əhali qrupları bu vəziyyətdən daha çox zərər görür, çünki sosial xidmətlərdən ədalətli istifadə imkanları məhduqlaşır. Bu da narazılığın artmasına, dövlətə və onun qurumlarına qarşı inamsızlığın güclənməsinə gətirib çıxarır.

Mədəni və psixoloji aspektdə korrupsiya cəmiyyətin etik dəyərlər sistemini zəiflədir, “qanunsuz yollarla məqsədə çatmaq” düşüncəsinin yayılmasına səbəb olur. Bu isə gənc nəsildə yanlış davranış modellərinin formalaşmasına və ictimai məsuliyyət hissinin azalmasına səbəb olur.

Nəticə etibarilə, korrupsiya cinayətləri yalnız fərdi və ya qrup maraqlarını təmin etməyə yönəlmiş əməllər deyil, eyni zamanda bütöv cəmiyyətin hüquqi, sosial və mədəni əsaslarını sarsıdan təhlükəli hadisələrdir. Bu baxımdan, korrupsiyanın təhlili onunla mübarizənin kompleks şəkildə, bütün sahələri əhatə edən strateji yanaşma əsasında aparılmasının vacibliyini bir daha göstərir.

Korrupsiya cinayətlərinin təhlili göstərir ki, bu neqativ halların qarşısının alınması təkcə hüquqi tədbirlərlə məhduqlaşmamalıdır. Məsələnin kökündə duran səbəblərin aradan qaldırılması üçün sistemli və davamlı islahatların aparılması zəruridir. Bu islahatlar həm institusional səviyyədə, həm də ictimai şüurun formalaşdırılması sahəsində həyata keçirilməlidir.

Institusional baxımdan korrupsiyanın qarşısının alınması üçün dövlət orqanlarında şəffaf idarəçilik sistemlərinin tətbiqi, vəzifəli şəxslərin fəaliyyətinin müntəzəm audit yoxlamaları ilə nəzarətdə saxlanması və inzibati nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsi vacibdir. Rəqabət mühitinin yaradılması, kadr seçiminin obyektiv və ədalətli meyarlarla aparılması da korrupsiyanın qarşısının alınmasında effektiv vasitədir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 2023, s. 192).

Eyni zamanda, cəmiyyətin bu prosesə cəlb edilməsi, ictimai nəzarət mexanizmlərinin gücləndirilməsi və vətəndaşların korrupsiya ilə bağlı məlumat verməkdən çəkinməməsi üçün hüquqi təminatlar verilməsi mühüm rol oynayır. Bu kontekstdə media və sosial şəbəkələrin rolu da böyükdür — korrupsiya faktlarının ifşası və ictimai müzakirəyə çıxarılması vətəndaşların aktivliyini artırır və ictimai qınaq mühiti yaradır.

Təhsil müəssisələrində korrupsiyaya qarşı maarifləndirmə işlərinin aparılması, gənclərdə vətənpərvərlik və ədalət anlayışının gücləndirilməsi isə uzunmüddətli perspektivdə korrupsiya ilə

mübarizənin əsas dayaqlarından biri ola bilər. Yalnız mənəvi və hüquqi şüuru inkişaf etmiş bir cəmiyyət korrupsiyaya qarşı güclü müqavimət göstərə bilər (Hüseynova, 2018).

Beləliklə, korrupsiya cinayətlərinin ictimai təhlükəlilik dərəcəsinin azaldılması və onun cəmiyyətə təsirinin minimuma endirilməsi üçün çoxsahəli və davamlı yanaşma tələb olunur. Dövlətin siyasi iradəsi, cəmiyyətin fəallığı və hüquqi sistemin möhkəmliyi bir araya gəldikdə korrupsiya ilə effektiv mübarizə aparmaq mümkündür. Bu da öz növbəsində hüquqi dövlətin möhkəmlənməsinə və cəmiyyətin rifahına xidmət edir (BMT-nin Korrupsiyaya qarşı Konvensiyası, 2021, s. 174).

Korrupsiya ilə mübarizənin daha da gücləndirilməsi üçün dövlət siyasətində bu məsələnin prioritet istiqamətlərdən biri kimi qəbul olunması vacibdir. Antikorrupsiya strategiyalarının hazırlanması və onların real həyata keçirilməsi yalnız qanunların qəbulu ilə deyil, həm də bu qanunların icrasının təmin olunması ilə əlaqədardır. Bu strategiyalar dövlət idarəçiliyində islahatların aparılmasını, ictimai iştirakçılığın genişləndirilməsini və vətəndaşların hüquqi biliklərinin artırılmasını əhatə etməlidir (Məmmədov, 2020).

Korrupsiyaya qarşı mübarizədə şəffaflıq texnologiyalarının tətbiqi, xüsusilə də "e-hökumət" sistemləri geniş imkanlar yaradır. Elektron tenderlər, onlayn xidmətlər və rəqəmsal qeydiyyat sistemləri korrupsiyanın baş vermə ehtimalını azaldır, çünki bu sistemlər vasitəsilə vətəndaşların dövlət qurumları ilə birbaşa və vasitəçi olmadan əlaqəsi təmin olunur. Bu da rüşvət hallarının və sui-istifadə imkanlarının azalmasına gətirib çıxarır (Məmmədov, 2022).

Bundan əlavə, korrupsiyaya görə məsuliyyət daşıyan şəxslərin cəzasız qalmaması, qanun qarşısında bərabərlik prinsipinin qorunması vacibdir. Cəmiyyətin yüksək təbəqəsində olan şəxslərin də məsuliyyətə cəlb olunması, hüququn seçici şəkildə deyil, hər kəsə bərabər tətbiq olunması korrupsiyaya qarşı ictimai inamın və mübarizə əzminin güclənməsinə səbəb olur.

Korrupsiyanın cəmiyyətə təsirinin dərinliyini nəzərə alaraq, bu problemin həm də milli təhlükəsizlik məsələsi kimi qiymətləndirilməsi zəruridir. Çünki korrupsiya yalnız iqtisadi və sosial müstəvidə deyil, həm də siyasi sabitlik, idarəetmənin legitimliyi və dövlətin beynəlxalq imici baxımından ciddi təhlükələr yaradır. Korrupsiyanın yayılması dövlətin strateji qərarlarının qəbul edilməsində obyektivliyin itməsinə, ictimai resursların qeyri-effektiv şəkildə bölüşdürülməsinə və xarici sərmayələrin azalmasına səbəb olur (Əliyeva, 2019, s. 143).

Bundan başqa, korrupsiya ictimai xidmətlərin keyfiyyətinə də mənfi təsir göstərir. Təhsil, səhiyyə, sosial təminat və digər sahələrdə korrupsiya hallarının mövcudluğu vətəndaşların bu xidmətlərə çıxışını məhdudlaşdırır və sosial bərabərsizliyi dərinləşdirir. Ən çox zərər görən təbəqə isə aztəminatlı insanlar olur, çünki onlar üçün alternativ yollar mövcud deyil. Bu da sosial ədalət prinsipinin pozulmasına və narazılıq hallarının artmasına gətirib çıxarır.

Korrupsiyanın qarşısını almaq üçün beynəlxalq təcrübədə tətbiq olunan qabaqcıl yanaşmaların ölkə daxilində adaptasiyası da mühüm addımlardan biridir. Məsələn, bəzi ölkələrdə tətbiq olunan "maliyyə açıqlığı", "fərdi gəlir və əmlak bəyannaməsi", "ictimai iştirakçılıq büdcələri" kimi mexanizmlər həm şəffaflığın artırılmasına, həm də vətəndaşların qərarvermə prosesində iştirakına imkan yaradır. Bu kimi tədbirlər ictimai etimadı gücləndirir və dövlət-vətəndaş münasibətlərində dayanıqlı əməkdaşlıq mühitini formalaşdırır (Əliyeva, 2017, s. 205).

Nəticə

Korrupsiya cinayətləri cəmiyyətin bütün sahələrinə mənfi təsir göstərən, hüquqi, iqtisadi və mənəvi fəsadlara səbəb olan ciddi ictimai təhlükə mənbəyidir. Bu cinayətlər dövlətin idarəetmə mexanizmlərini zəiflədir, sosial ədaləti pozur və vətəndaşların hüquq sistemində olan etibarını sarsıdır. Korrupsiyanın nəticəsində dövlət resurslarının səmərəsiz istifadəsi, sosial xidmətlərin keyfiyyətinin aşağı düşməsi və əhəlinin rifah səviyyəsinin azalması müşahidə olunur. Bu hallar uzunmüddətli dövrdə cəmiyyətin inkişafını ləngidir və sosial narazılıqları dərinləşdirir.

Korrupsiya ilə mübarizədə hüquqi tədbirlərlə yanaşı, ictimai nəzarət, şəffaflıq, hesabatlılıq və vətəndaş fəallığı əsas rol oynayır. Dövlətin siyasi iradəsi, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının iştirakı və ictimai maarifləndirmə tədbirləri bu istiqamətdə effektiv nəticələrin əldə olunmasına zəmin

yaradır. Xüsusilə gənc nəslin antikorrupsiya dəyərləri ilə tərbiyə olunması və təhsildə şəffaflığın təmin edilməsi gələcək üçün strateji əhəmiyyət daşıyır.

Korrupsiya ilə mübarizə təkcə hüquq-mühafizə orqanlarının işi deyil, cəmiyyətin bütün təbəqələrinin birgə fəaliyyəti ilə həyata keçirilə biləcək ümummilli bir vəzifədir. Yalnız bu halda hüquqi, ədalətli və rifahlı bir cəmiyyətin formalaşmasına nail olmaq mümkündür.

Korrupsiyaya qarşı mübarizənin davamlı və məqsədyönlü şəkildə aparılması, uzunmüddətli strateji planlaşdırma və effektiv icra mexanizmlərinin yaradılmasını tələb edir. Bu istiqamətdə aparılan islahatların əsas məqsədi yalnız korrupsiya hallarının aradan qaldırılması deyil, həm də bu cinayətlərin yaranmasına şərait yaradan sosial, iqtisadi və idarəetmə problemlərinin kökündən həll olunmasıdır.

İctimai rəyin və qınağın gücləndirilməsi, korrupsiyaya qarşı ictimai mövqenin formalaşması da bu prosesdə mühüm rol oynayır. Cəmiyyət korrupsiyanı qəbul edilməz və qınanmalı bir hal kimi dəyərləndirdikcə, bu cinayətlərlə mübarizədə əhəmiyyətli nəticələr əldə olunacaq. Burada medianın rolu da xüsusi vurğulanmalıdır — araşdırma jurnalistikası, ictimai məlumatlandırma kampaniyaları və şəffaflıq təşəbbüsləri korrupsiyanın ifşasında və ictimai təzyiqin artırılmasında vacib vasitələrdir.

Eyni zamanda korrupsiyaya qarşı beynəlxalq əməkdaşlıq da gücləndirilməlidir. Transmilli korrupsiya halları ilə mübarizədə müxtəlif ölkələrin hüquq-mühafizə orqanları arasında informasiya mübadiləsi, birgə istintaq tədbirləri və hüquqi yardım mexanizmləri səmərəli nəticələr verə bilər. Azərbaycanın da üzv olduğu bir sıra beynəlxalq konvensiyalar və əməkdaşlıq mexanizmləri bu sahədə mühüm platformalar yaradır.

Gələcək perspektivdə korrupsiyasız bir cəmiyyətin qurulması üçün bütün səviyyələrdə maarifləndirmə tədbirləri, şəffaf idarəetmə sistemlərinin qurulması, ictimai iştirakçılığın artırılması və hüquqi mexanizmlərin təkmilləşdirilməsi əsas prioritetlərdən biri olmalıdır. Bu istiqamətdə görülməli işlər, həmçinin dövlətin legitimliyinin və cəmiyyətin rifahının qorunmasına yönəlmiş mühüm addımlar kimi qiymətləndirilməlidir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. (2023). *Qanun*.
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. (2023). *Qanun*.
3. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi. (2022). *Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu*. Hüquqi Aktlar Nəşriyyatı.
4. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı. (2021). *Korrupsiyaya qarşı Konvensiya*. Beynəlxalq Hüquq Mərkəzi.
5. Əliyeva, N. (2019). *Korrupsiyanın iqtisadiyyata təsiri və onun aradan qaldırılması yolları*. İqtisad Universiteti.
6. Əliyeva, S. R. (2017). *Korrupsiyanın psixoloji və sosial aspektləri*. Təfəkkür Nəşriyyatı.
7. Hacıyev, T. F. (2022). *Dövlət idarəçiliyində korrupsiya və onun nəticələri*. Azərbaycan Universiteti Nəşriyyatı.
8. Həsənov, V. (2020). *Dövlət idarəçiliyində korrupsiya və onunla mübarizə mexanizmləri*. ADİU.
9. Hüseynova, L. Ş. (2018). *Korrupsiyaya qarşı beynəlxalq hüquqi mexanizmlər*. Elm və Təhsil.
10. Məmmədov, A. (2022). *Korrupsiya və şəffaflıq: Müasir çağırışlar və perspektivlər*. Hüquq.
11. Məmmədov, E. A. (2020). *Hüquqi dövlət və korrupsiya ilə mübarizə: Nəzəri və praktiki yanaşmalar*. Hüquq Nəşriyyatı.
12. Qasimov, A. M. (2021). *İctimai nəzarət və şəffaflıq prinsipləri korrupsiyaya qarşı mübarizədə*. Adiloğlu.

Daxil oldu: 06.12.2024

Qəbul edildi: 23.03.2025